

МАЙНО НЕПІДПРИЄМНИЦЬКИХ ФІЗКУЛЬТУРНО-СПОРТИВНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

Актуальність теми дослідження. 18 березня 2004 року було прийнято Закон України (далі - ЗУ) «Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу», яким встановлюються концептуальні засади уведення до чинного вітчизняного законодавства Європейських стандартів, у тому числі і у сфері охорони здоров'я та життя людей.

Але в сфері фізичної культури та спорту склалася критична ситуація, однією з причин якої є невідповідність нормативно-правової бази сучасним вимогам та відсутність комплексного наукового підходу. 24 грудня 1993 р. був прийнятий ЗУ «Про фізичну культуру і спорт». Багато з його положень дали можливість вирішувати принципові питання: про державне регулювання фізичної культури і спорту; про фінансове забезпечення фізичної культури і спорту; про можливості надання пільгового режиму кредитування та оподаткування суб'єктам підприємницької діяльності, які займаються виробництвом товарів фізкультурно-спортивного призначення та спортивного обладнання тощо. Разом з тим недосконалість багатьох норм цього Закону та невідповідність їх сучасним реаліям не заборонилися позначитися на практиці розвитку правових відносин в цій сфері.

Актуальністю даної статті є те, що проблематика визначення майна, як організаційного центру системи об'єктів цивільних прав та визначення об'єктів цивільних прав займають одне з центральних місць у теорії та практиці цивільно-правового регулювання майнових і немайнових відносин сучасного українського суспільства. Цивільне законодавство так чи інакше має справу з матеріальними і нематеріальними благами, їх статикою і динамікою. Без цих благ дана галузь законодавства втрачає будь-який конструктивний зміст. Будучи базисом, на якому виростають їх правові відносини, майнові та немайнові блага мають свої суттєві особливості, що не може не враховувати законодавець. Ці статутні особливості впливають надалі на весь механізм правового

регулювання, в якому задіяні ті чи інші конкретні блага [11, с. 109]. Особливо актуальні ці питання при дослідженні непідприємницьких юридичних осіб як особливого різновиду юридичних осіб (в нашому випадку НФСО), що мають спеціальну правосуб'єктність, реалізація якої здійснюється виключно в рамках їх статутних цілей.

Метою даної статті є: дослідження та з'ясування складу майна, яке може належати непідприємницьким фізкультурно-спортивним організаціям.

ЗУ «Про фізичну культуру і спорт» не встановлює склад майна, яке можуть мати у власності НФСО, але в п. 2 ст. 29 встановлено, що Всеукраїнське ФСТ може мати у власності спортивні споруди, підприємства та інше майно. Відповідно до ст. 190 ЦК України майно – це окрема річ, сукупність речей, майнові права та обов'язки. Крім того, гроші, цінні папери, інше майно, результати робіт, послуг, результати інтелектуальної, творчої діяльності, інформація, та, відповідно до ст. 177 ЦК України, інші матеріальні та нематеріальні блага можуть бути у власності НФСО. Також перелік майна, що знаходиться у власності НФСО окреслений в ст. 21 ЗУ «Про об'єднання громадян» - це кошти та інше майно, необхідне для здійснення його статутної діяльності; кошти та інше майно, передане йому засновниками, членами (учасниками) або державою, набуто від вступних та членських внесків, пожертвуване громадянами, підприємствами, установами та організаціями, а також на майно, придбане за рахунок власних коштів чи на інших підставах, не заборонених законом; майно та кошти, придбані в результаті господарської та іншої комерційної діяльності створених ними госпрозрахункових установ та організацій, заснованих підприємств. Перелік перерахованого майна, яке є у власності НФСО не є вичерпаним.

Характеризуючи речі, що входять до складу майна НФСО, необхідно відзначити, що вони можуть бути рухомі та нерухомі, (наприклад, у власності НФСО можуть бути і

спортивне обладнання, автотранспорт, гроші, валютні цінності, цінні папери, а також майнові права та обов'язки – як рухомі речі, згідно із ЗУ «Про забезпечення вимог кредиторів та реєстрацію обтяжень» (п. 7 ст. 2), та нерухомі речі, до яких відносяться земельні ділянки, спортивні споруди, фізкультурно-оздоровчі та спортивно-технічні споруди - стадіони, палаци спорту, басейни, спортивні майданчики та інші нерухомі речі), подільні та неподільні речі, речі, визначені індивідуальними або родовими ознаками, споживні та неспоживні, головні речі і їх приналежності, складні речі та речі зі складовими частинами, продукція, плоди та доходи, та підприємство, як єдиний майновий комплекс (наприклад, ФСТ «Динамо» має у своїй власності готель, кафе, тощо). Тобто загалом майно НФСО можна класифікувати за різними критеріями. Класифікація майна має не тільки теоретичне, але й практичне значення, оскільки віднесення майна до того чи іншого виду має вплив на визначення його правового режиму. Так, наприклад, за ступенем свободи участі в цивільному обороті речі поділяються на: вилучені з цивільного обороту, обмежені в обороті та не вилучені з цивільного обороту.

НФСО можуть володіти, користуватись та розпоряджатись майном, стосовно якого введено особливий правовий режим, це перш за все стосується земельних ділянок. Відповідно до ст. 50 Земельного кодексу (далі ЗК) України та ч. 3 ст. 40 ЗУ «Про фізичну культуру і спорт» НФСО можуть мати у власності землі рекреаційного призначення для проведення спортивних заходів, до яких належать земельні ділянки зелених зон і зелених насаджень міст та інших населених пунктів, навчально-туристських та екологічних стежок, маркованих трас, земельні ділянки, зайняті територіями будинків відпочинку, пансіонатів, об'єктів фізичної культури і спорту, туристичних баз, кемпінгів, яхт-клубів, стаціонарних наметових туристично-оздоровчих таборів, будинків рибалок і мисливців, дитячих туристичних станцій, дитячих та спортивних таборів, інших аналогічних об'єктів, а також земельні ділянки, надані для дачного будівництва і спорудження інших об'єктів стаціонарної рекреації (ст. 51 ЗК України).

Правомочності НФСО як власника земельної ділянки полягають в здатності володіти, користуватися і розпоряджатись даним майном на свій розсуд, в межах повноважень, встановлених засновницькими документами.

Проте, розглядаючи про майно НФСО, слід зазначити, що далеко не всі об'єкти можуть за визначенням або умовами укладеного правочину належати їм на праві власності.

Статтею 92 ЗК України встановлено, що правом постійного користування земельною ділянкою, яка перебуває у державній або комунальній власності, без встановлення строку набувають: а) підприємства, установи та організації, що належать до державної та комунальної власності; б) громадські організації інвалідів України, їх підприємства (об'єднання), установи та організації; в) релігійні організації України, статuti (положення) яких зареєстровано у встановленому законом порядку, виключно для будівництва і обслуговування культових та інших будівель, необхідних для забезпечення їх діяльності. Таким чином право постійного користування земельною ділянкою залишається лише за громадськими організаціями інвалідів України, їх підприємствами (об'єднаннями), установами та організаціями та за релігійними організаціями України. Ми вважаємо, що така ситуація є дещо неправильною. НФСО в Україні утворюються з метою розвитку фізичної культури та спорту в країні, та, відповідно до ст. 5 ЗУ «Про фізичну культуру і спорт», з метою постійного підвищення рівня здоров'я, фізичного та духовного розвитку населення, сприяння економічному і соціальному прогресу суспільства, а також утвердження міжнародного авторитету України у світовому співтоваристві. Крім цього, як відомо, в Україні склалася критична ситуація в сфері фізичної культури та спорту – лише 13 відсотків населення залучено до занять фізичною культурою і спортом [7]. Протягом останніх років у нашій країні спостерігається тенденція зниження рівня здоров'я населення. Залишаються досить високими показники смертності, захворювань та інвалідності, чисельність населення скорочується. За інтегральним показником здоров'я населення – середньою очікуваною тривалістю життя людини – Україна посідає одне з останніх місць в Європі. Світовий досвід свідчить, що рухова активність людини протягом усього життя запобігає захворюванням та поліпшує стан здоров'я. І поряд з цим НФСО змушені брати в оренду земельні ділянки і платити орендну плату або купувати ці ділянки. У зв'язку з цим, ми вважаємо, що НФСО повинні входити до того кола суб'єктів, за якими залишається право постійного (безстрокового) користування на земельні ділянки.

Але найбільш вдалим критерієм класифікації майна непідприємницьких юридичних осіб ми вважаємо критерій цільового призначення, який запропонував Є. О. Суханов [8, с. 131]. Згідно з цим критерієм, майно НФСО ми можемо розподілити на:

1. Майно, яке необхідно НФСО для безпосереднього здійснення основної статутної діяльності:

майно, яке забезпечує технічні умови функціонування НФСО – споруди та обладнання, які необхідні для роботи органів управління; транспортні засоби, а також вимірювальні та регулюючі пристрої, електронно-обчислювальна техніка, які необхідні для функціонування саме фізкультурно-спортивних організацій (це і медичне устаткування, фото- та кіноапаратура, копіювальна та комп'ютерна техніка, канцелярське устаткування, засоби зв'язку тощо [9, с. 72–73]) тощо;

майно, яке необхідне для досягнення статутних цілей НФСО – будівлі спортивні – корпуси спортивні, лижні бази (для горячих видів спорту, для масового катання, для стрибків з трампліну), бази для занять альпінізмом, кінноспортивні, парусного спорту, мотоболо-спорту, риболовно-спортивні, дитячо-юнацькі спортивні школи, спортивні зали, палаци спорту тощо; споруди культурних та просвітницьких установ – зали видовищно-спортивні, танцювальні тощо; споруди спортивні – басейни (криті, відкриті штучні), велодроми, велотреки, ковзанки (криті, відкриті) зі штучним льодом, комплекси відкритих спортивних споруд, поля футбольні, стадіони, трибуни стадіонні (разом з під трибунними приміщеннями), манежі легкоатлетичні, тіри, комплекси фізкультурно-оздоровчі тощо; машини та устаткування – зброя спортивна; спортивний інвентар – для зимніх видів спорту, водних видів спорту, інвентар для акробатики, гімнастики, легкої атлетики, для художньої гімнастики, легкоатлетичного бігу, стрибків, інвентар для літніх видів спорту, і для прикладних видів спорту, інвентар для суддів, тренувальний, засоби для підготовки інвентарю, засоби та пристрої для тренерської роботи, для загальної фізичної підготовки, туризму, спорту, устаткування для експлуатації спортивних споруд, інвентар для загальної фізичної підготовки населення, спортсменів, тренажери, виробу для учбових та дошкільних установ тощо [9, с. 72–73]. Треба зазначити, що незважаючи

на підтримку об'єктів соціальної сфери в багатьох державах, спортивним спорудам, в тому числі і тим, що належать НФСО, доводиться функціонувати в умовах жорсткої конкуренції. Це вимагає складання й реалізації чіткої маркетингової стратегії, що включає позиціонування об'єктів, сегментування споживачів, складання цінової політики й політики просування послуг. Необхідно постійно брати до уваги інтереси споживачів спортивних послуг, які мають тенденцію змінюватись. Спортивні споруди, які не встигають адаптуватися до нових потреб, випадають із ринку спортивних послуг. Так, більшість споруд, побудованих для проведення змагань міжнародного й національного масштабу, займаються проведенням виставок, концертів і видовищних заходів, музейною діяльністю. На економічно сприятливих спорудах доходи від спортивних заходів приблизно дорівнюють доходам від інших видів діяльності [10, с. 365]. В Україні рівень забезпечення населення фізкультурно-спортивними залами (з розрахунку на 10 тис. осіб) у 2–3 рази нижчий, ніж у розвинутих державах, плавальними басейнами – у 30 разів. Понад 80 % спортивних майданчиків не відповідають сучасним вимогам [7].

2. Майно, необхідне для матеріального забезпечення здійснення статутної діяльності НФСО, – це ті гроші, що отримує НФСО від використання свого майна в підприємницькій діяльності (ст. 86 ГК України), наприклад, плата за оренду спортивної зали якою-небудь організацією для проведення виставок, плата за отримання послуг, які надає НФСО не своїм членам тощо.

Висновки. По-перше, у власності НФСО, які мають статус юридичної особи, можуть знаходитись об'єкти з особливим правовим режимом. Для перспективного розвитку фізичної культури й спорту в Україні необхідна наявність відповідної матеріально-технічної бази, перш за все, у НФСО, основною складовою майна яких є фізкультурно-спортивні споруди. А по-друге, ми вважаємо, що НФСО повинні входити до того кола суб'єктів, за якими залишається право постійного (безстрокового) користування на земельні ділянки. У зв'язку з цим, ми пропонуємо розглянути питання щодо можливості внесення відповідних змін у Земельний кодекс України.

Література

1. Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу : закон України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>.
2. Про фізичну культуру і спорт : закон України станом на 1 черв. 2008 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 14. – Ст. 80.
3. Цивільний кодекс України : станом на 1 черв. 2008 р. – К. : Ін Юре, 2003. – 664 с.
4. Про об'єднання громадян : закон України станом на 1 черв. 2008 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 34. – Ст. 504.
5. Земельний кодекс України : станом на 1 черв. 2008 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 3–4. – Ст. 27.
6. Державна програма розвитку фізичної культури і спорту на 2007–2011 роки, затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 15 листоп. 2006 р. № 1594 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.kmu.gov.ua/kmu/control/uk/cardnpd>.
7. Суханов Е. А. Лекции о праве собственности / Е. А. Суханов. – М. : Юрид. лит., 1991. – С. 240.
8. Менеджмент и экономика физической культуры и спорта : учеб. пособие для высш. учебн. заведений / [М. И. Золотов, В. В. Кузин, М. Е. Кутепов, С. Г. Сейранов]. – М. : Академия, 2004. – 432 с.
9. Алексеев С. В. Спортивное право России. Правовые основы физической культуры и спорта : учеб. для студ. вузов, обуч. по спец. 02.11.00 «Юриспруденция» и 02.23.00 «Физическая культура и спорт» / С. В. Алексеев ; под ред. П. В. Крашениникова. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, Закон и право, 2005. – 671 с.
10. Господарський кодекс України : станом на 1 січня 2007 р. – К. : Ін Юре, 2003. – 344 с.
11. Система объектов гражданских прав. Теория и судебная практика / В. А. Лапач. – СПб. : Юрид. центр Пресс, 2002. – 544 с.

Надійшла до редколегії 11.11.2009

Анотації

Розглянуто визначення складу майна непідприємницьких фізкультурно-спортивних організацій (за текстом НФСО), його класифікація та оборотоздатність.

Рассмотрено определение состава имущества непредпринимательских физкультурно-спортивных организаций (согласно тексту НФСО), его классификация и оборотоспособность.

Property composition of Non-governmental Sports Organizations (NSO), its classification and turnover potential are researched.